MAKTABGACHA TA’LIM TASHKILOTI TARBIYALANUVCHILARIGA FASLLAR ALMASHINUVI HAQIDA MA’LUMOT BERISHDA OTA-ONALARNING ROLI

Aliqulova Zarina Ulug‘bekovna
Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat unverseteti
Maktabgacha ta’lim yo‘nalishi 3-bosich talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada Maktabgacha ta’lim tashkilotining tayyorlov guruhlarida fasllar almashinuvini o‘rgatishning usullari, tarbiyalanuvchilarga borliq va unga tutash hodisalar va ularni tabiatni sevishga o‘rgatishda ota-onalar va tarbiyachining hamkorligi yoritib berilgan;

Kalit so‘zlar: maktabgacha ta’lim tashkiloti, ota-ona, tabiat , fasllar, hamkorlik;

Insonning tabiat hodisalarining bitmas – tuganmas sirlarini o‘rganishga qiziqishi barcha yoshda ham to‘xtamaydi. Inson tabiatning mahsulidir. Bizni o‘rab turgan borliq hodsalarini o‘rganish insoning aqlini tanishi bilanoq boshlanadi. Bola hamma narsaning nomini bilishni istar ekan, u albatta tabiat hodisalarini ham o‘z tilida nomlay boshlaydi. Tabiat bilan tanishish insonni ma’naviy kamolotga yetkazuvchi jarayon bo‘lib, uni barcha salbiy xatolardan saqlaydi. Natijada uning xulqiy go‘zalligi oratadi. T.K.Venogradovaning so‘zlariga ko‘ra, tabiat bolalarni tarbiyalash va rivojlantirishning samarali vositasidir. Bola tabiat bilan tanishish orqali ko‘plab kashfiyotlar qiladi.

Tabiatga muhabbat – juda keng qamrovli va murakkab his-tuyg‘udir. Maktabgacha yoshdagi bolalarda atrof-muhitga mas’uliyat munosabatlarini shakllantirishga doir tadqiqot ishlarini olib borgan M.Umarovaning fikricha, bu hissiyotni tarbiyalash bolalaikning erta yoshidan boshlash muhim pedagogik ahamiyat kasb etadi. Maktabgacha ta’lim yoshidagi bolalarni tabiat bialan tanishtirish– bu ularda tabiatga to‘g‘ri munosabatni tarbiyalash va hissiy tajribaga asoslangan, atrof-muhit haqidagi real bilimlarni anglashning asosiy vazifasidir.

Maktabgacha ta’lim yoshidagi tarbiyalanuvchilariga tabiat hodisalari, fasllar almashinuvi haqida ma’lumot berish tarbiyachidan bir qancha sohalarda mukammal bilimga ega bo‘lishni talab qiladi. Tarbiyachi fasllar almashinuvini tushuntirishda, bolalarga har bir faslning o‘ziga xos xususiyatini, ushbu faslda amalga oshadigan ishlarni yoki ularga yanada tushunarli bo‘lishi uchun mevalarning qaysi faslda yetilishini, tabiat hodisalarini ekskursiyalar va tabiat burchaklari yordamida tushuntirishi lozim . Fasllar almashinuvini bolalarga o‘rgatishda tarbiyachi va ota-onalarning hamkorlikda ish olib borishi yaxshi samara beradi. Bola tarbiyachidan eshitgan fasllar almashinuvini oilasi davrasida ko‘proq ko‘radi. Bolani bog‘chaga olib kelish jarayonida ham ota-ona fasllar almashinuvini tushuntirishi mumkin . Masalan, daraxtlarning gullashi, o‘t- o‘lanlarning yashil tusga kirishi, varraklarning uchirilishi bahor faslida yuz beruvchi hodisa ekanligini, yoki havoning issiqligi, mevalarning g‘arq pishishi yoz faslidan darak ekanligini, va yana boshqa misollar yordamida tushintirishi ayni muddao bo‘ladi. Bolaga oilaviy muhitda tabiatga muhabbat hissi shakllantirilsa tarbiyachi bir qator qiyinchiliklarga uchramaydi.

Maktabgacha yoshdagi bolalar yilning turli vaqtlarida tabiat bilan muloqot qilishadi. Tabiat bilan tanishishda bola uchun kattalarning yordami beqiyos ahamiyatga ega, bu bilan bola atrofdagi olamni bilib boradi. Hech qaysi didaktik materialga bolaning rivojlanishida tabiat kabi xilma-xil va kuchli ta’sir qilishini taqqoslab bo‘lmaydi. Tabiatning obektlari va hodisalari bolalar oldida vizual tarzda namayon bo‘ladi. Bolalar erta yosh davridan boshlab tog‘ridan to‘g‘ri sezgilar yordamida tabiiy obektlarning turli xil xususiyatlarini idrok etadi, u tabiat haqida dastlabki aniq va jonli fikrlarni shakllantiradi. Keyinchalik bunday aloqador munosabatlar natijasida yangi tabiat hodisalari anglanadi. Bolalar kuzatish jarayonida tabiat hodisalari o‘rtasidagi ko‘plab aloqalar va munosabatlani o‘rganadilar. Bu esa tarbiyalanuvchilarda mantiqiy fikrlashni rivojlantirishga yordam beradi.

Bolalarni tabiat bilan muntazam tanishtirish birinchi va ikkinchi kichik guruhlardan boshlanadi. Bu yoshda bolalarning tabiatning alohida obektlari: qum, suv qor, muz va ularning xususiyatlari, o‘simliklarning tuzilishi, hayvonlarning tashqi ko‘rinishini o‘rganishi va eslab qolishi faol bo‘ladi. Fasllar almashinuvi haqida

bolalarga tushuncha berishda ota-onalarning tabiat qo‘yniga sayohati ham bolalarda fasllar almashinuvini farqlashga yordam beradi. Ota-onalar har bir tabiat hodisasining qaysi faslda ro‘y berishini tushuntirishi, har bir faslga mos ravishda kiyinishga o‘rgatish ham fasllar almashinuvini farqlashda samara beradi.

Xulosa o‘rnida shuni aytish kerakki, tabiat bilan tanishtirishda oila bilan hamkorlik samarali vositalardan biridir. Bolalar tabiat hodisalarini to‘g‘ri idrok etishlari uchun ularning tabiatni idrok etish jarayoniga yo‘naltirish zarur. Bolalarni tabiatga oshno etmasdan va maktabgacha ta’lim muassasasidagi ta’lim - tarbiya ishlarida undan keng foydalanmasdan, maktabgacha ta’lim yoshdagi bolalarni har tomonlama – aqli, estetik, axloqiy, jismoniy jihatdan tarbiyalash vazifasini muvofaqqiyatli hal etib bo‘lmaydi. Fasllar bilan tanishishda kattalarning shaxsiyati alohida ahamyatga ega. Bolalarga tabiat haqida tushuncha berish aqliy va axloqiy tarbiyaning ajralmas bir bo‘lagidir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. “Ilk qadam” davlat o‘quv dasturi . Toshkent-2022;
2. F.Qodirova, Sh.Toshpo‘latova , M.A’zamova “Maktabgacha pedagogika”.

Toshkent-2013

3. M.Umarova “Maktabgacha ta’lim yoshidagi bolalarda atrof-muhitga mas’uliyatli munosabatni shakllantirish”. Toshkent-2008;
4. Sh.Sodiqova, M.A.Rasulxo‘jayeva “ Tabiat bilan tanishtirish metodikasi ” Toshkent- 2013